

УДК 351.82

МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*О. Солтис, к. е. н., Н. Кришеник, асистент
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Сьогодні українське село перебуває у стані трансформації, яка зумовлена розвитком нових технологій у сільськогосподарському виробництві та структурними змінами в економіці України. Зараз найгострішими проблемами українського села є працевлаштування сільських мешканців, стимулювання розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та підвищення якості життя сільських жителів. Окрім того, українське село протягом останнього десятиріччя потерпає від нерозвиненої інфраструктури.

Для вирішення цих та низки інших проблем українського села потрібна реалістична стратегія розвитку сільських територій, яка ґрунтуватиметься на сучасних підходах і принципах та орієнтуватиметься на розвиток сільських територій і задоволення потреб селян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічне осмислення концепції сталого розвитку відображено в низці робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Окремі аспекти розвитку сільських територій та їх проблемних питань розкрито у працях Ю. Губені, М. Барановського, О. Павлова, А. Третяка, К. Якуби, М. Орлатого. Питаннями депресивності сільських територій, визначенням їх критеріїв займаються І. Прокопа, Л. Шепотько, О. Попова.

Монофункціональний сільськогосподарський розвиток сільських територій є центральним питанням у дослідженнях вітчизняних учених Б. Пасхавера, П. Саблука, В. Юрчишина.

Однак динамічність змін ситуації в агропромисловому комплексі України, та й в економіці країни загалом вимагає проведення постійних досліджень з метою вироблення стратегії і тактики та обґрунтування основних напрямів і заходів подальшої реалізації процесу розвитку сільських територій.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних аспектів розвитку сільських територій в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Проблема сталого розвитку являє собою одну з фундаментальних наукових проблем. Дослідження сталого розвитку у різних галузях – екології, економіці, філософії, біології – надає цьому поняттю багатоплановості й зумовлює численність його оцінок та поглядів.

Сталий розвиток розуміється в загальнокультурному аспекті як альтернатива духовній, екологічній, демографічній та економічній кризі сучасної цивілізації, в економічному аспекті аналізується взаємозв'язок сталого розвитку з економічним ростом, його сумісність з ринковою економікою [2, с. 3].

Сталий розвиток сільських територій необхідний не лише на регіональному рівні, а й на загальнодержавному.

Пріоритетною важливістю реформування і розвитку сільських територій є: зростаюче значення сільськогосподарської галузі на тлі світової економічної кризи; найкраще у світі забезпечення сільського господарства відновлюваними природними та кліматичними ресурсами; сприятливі можливості для розвитку стосунків із зовнішнім аграрним ринком [4].

Сільські територіальні громади слід розглядати як первинну ланку управління життєдіяльністю сільського соціуму, найголовніший осередок демократичного контролю за економічним та соціальним розвитком сільських територій, найвідповідальніший захисник прав та свобод сільського населення. В умовах становлення демократичного суспільства та ринкової економічної системи роль сільських територіальних громад неухильно зростатиме. Громада має виховувати своїх лідерів, висувати ініціативи щодо реалізації власних інтересів, дбати про раціональне використання наявних ресурсів, забезпечувати чесний і справедливий розподіл суспільних благ. У найефективніший спосіб це можна зробити за допомогою науково обґрунтованого підходу, який передбачає системне охоплення та вирішення соціально-економічних і екологічних проблем, запровадження сучасних методів та інструментів управління сільським розвитком, гарантує незворотність процесу позитивних перетворень [1].

Попри важливу роль сільських територій у життєдіяльності держави, прослідковується тенденція деградації сільських територій. Як зазначено в розпорядженні Кабінету Міністрів України [5], процес ліквідації такого становища може відбуватися двома шляхами.

Перший характеризується недостатнім фінансуванням розвитку сільських територій, зокрема соціальної інфраструктури, декларуванням соціальних, економічних і екологічних заходів за відсутності реальних механізмів їх здійснення. За умови реалізації такого варіанта не забезпечується вирішення основних проблем розвитку сільських територій, зокрема щодо зайнятості сільського населення та руйнівних процесів соціальної інфраструктури у сільській місцевості.

Другий варіант передбачає визначення стратегії сталого розвитку сільських територій на основі оптимізації їх соціальної і виробничої інфраструктури, підвищення рівня зайнятості сільського населення, зменшення трудової міграції, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, покращання якості й безпеки сільськогосподарської продукції, охорони довкілля та відтворення природних ресурсів.

Оптимальним є другий варіант, який дасть змогу подолати кризову ситуацію в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку сільських територій.

Одним із головних засобів інноваційного забезпечення конкурентоспроможності сільських територій, національної аграрної економіки і окремих підприємств є раціональне використання природного ресурсного потенціалу, оздоровлення економічного, екологічного і соціального середовища. При переході на інноваційну модель розвитку сільське господарство має всі шанси стати впливовим чинником у перетворенні України на провідного експортера світового ринку сільськогосподарської продукції та гарантом економічної незалежності України у світовій спільноті [3].

В Україні сталий розвиток аграрного сектору, який спирається на державну підтримку, має велике значення з погляду забезпечення продовольчої безпеки країни,

зайнятості певної частини населення, а також із позицій збільшення експортного потенціалу країни, особливо з огляду на формування від'ємного сальдо зовнішньоекономічного балансу країни останніми роками [4, с. 80-86].

Висновки. На основі проведеного дослідження можна сформулювати механізм соціально-економічного розвитку сільських територій, який передбачає створення сприятливих умов для проживання населення на сільських територіях в результаті: впровадження соціальних стандартів і нормативів відповідно до європейських; збільшення розміру заробітної плати до середнього рівня в інших галузях економіки, купівельної спроможності та доходів сільського населення; розвитку об'єктів соціальної інфраструктури; сприяння створенню комунальних підприємств для побутового обслуговування сільського населення та благоустрою сільських населених пунктів; підвищення якості освітніх послуг відповідно до державних стандартів початкової, базової і повної середньої освіти; надання державної підтримки сільськогосподарським дорадчим службам; відновлення та охорони об'єктів історичної, природної та культурної спадщини на сільських територіях; розвитку сільського аграрного туризму, народних промислів, підприємництва тощо; забезпечення охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки внаслідок: виведення з інтенсивного обробітку деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених сільськогосподарських угідь, розвитку органічного сільськогосподарського виробництва; організації, розроблення та забезпечення виконання планів використання земельних, лісових та водних ресурсів; підвищення конкурентоспроможності всіх галузей сільського господарства.

Бібліографічний список

1. Жерибор Л. Л. Програмування соціально-економічного розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / Л. Л. Жерибор Г. В. Судак. – Режим доступу : http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/33.pdf.
2. Збарський В. К. Сталый розвиток сільських територій : методичні розробки / В. К. Збарський, Л. П. Полозенко, А. Ю. Носова. – К. : НУБіП України, 2011. – 36 с.
3. Інноваційна модель та проблеми сталого розвитку сільських територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://5ka.at.ua/load/silске_gospodarstvo/innovacijna_model_ta_problemi_stalogo_rozvitku_silskikh_teritorij_referat/55-1-0-25532.
4. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектору економіки України / Т. І. Олійник // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 80 – 86.
5. Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року / Кабінет Міністрів України. – К., 2010.

Солтис О., Кришеник Н. Механізм соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах сьогодення

У статті проаналізовано проблеми сталого розвитку сільських територій. Визначено механізм соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах сьогодення.

Ключові слова: сталый розвиток, сільські території.

Soltys O., Kryshenyk N. The mechanism of socio-economic development of rural areas in the present

In the article the problems the problems of sustainable development of rural areas are analysed. The mechanism for socio-economic development of rural areas is defined.

Key words: sustainable development, rural areas.

Солтис О., Кришеник Н. Механизм социально-экономического развития сельских территорий в современных условиях

В статье анализируются проблемы устойчивого развития сельских территорий. Определен механизм социально-экономического развития сельских территорий в современных условиях.

Ключевые слова: устойчивое развитие, сельские территории.